

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №5 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«12» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «11» мамыр күні 21 сағаттан «12» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 11.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	И. Веревкина	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	А. Молдағалиева	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Р. Яфязова	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «12» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жаңбыр (5,0-14,0 мм), түнде және таңертең кей уақытта қатты (15-29 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз – 4 градус жылы, күндіз 7-12 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жаңбыр (5,0-14,0 мм), түнде және таңертең кей уақытта қатты (15-29 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жаңбыр (5,0-14,0 мм), түнде және таңертең кей уақытта қатты (15-29 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жаңбыр (5,0-14,0 мм), түнде және таңертең кей уақытта қатты (15-29 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз – 4 градус жылы, күндіз 7-12 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (9,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (9,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (0,0-6,0 мм), найзағай, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 10-15 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (0,0-6,0 мм), найзағай, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-3,0 мм, күндіз 1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ. Жел солтүстік-батыстан, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 13-18 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстіктен, солтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 13-18, кей жерлерде 5-10 жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр(1,0-3,0 мм), күндіз кей жерлерде найзағай Жел солтүстіктен, солтүстік-батыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-18 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 5, күндіз 23-28, кей жерлерде 20 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстіктен, солтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 20-25 жылы.

2022 жылғы 11 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Кіші Алматы өзенінде – Сарысай бекетінде деңгейдің 2 см-ге, Алматы қаласында 6 см-ге, Медеу бекетінде 8 см-ге, Батарейка өзені Просвещенец бекетінде деңгейдің 2 см-ге, Құмбел өзені сағасында деңгейдің 2 см-ге, Проходная өзенінің сағасында деңгейдің 1 см-ге, Терісбұтақ өзенінің сағасында 2 см-ге, Қаскелең өзені – Қаскелең қаласында 3 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген ауылында 8 см-ге, Есік өзені Есік қаласында деңгейдің 3 см-ге, Талғар өзені– Талғар қаласында 2 см-ге су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Үлкен Алматы көлінің (көлдің солтүстік жағалауында) су деңгейінің 10 см-ге көтерілуі бақыланды. температуралық фон 1-2 °С-қа жоғарылады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. " 11" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 10.05	Мин. 11.05	08 ч 11.05	Күн. 10.05	Түн. 11.05	Орт. 10.05	08 с 11.05	Орт. 10.05	Макс. 10.05	08 ч 11.05		
1	К. Алматы	М Мынжилки	3017	13.7	5.2		1.4	7.2							*
2	К. Алматы	ГБ Мынжилки**	3017												*
3	К. Алматы	ГБ А. Туюкеу	2466			5.0			603	603				0	*
4	К. Алматы	М Шымбулак	2200	20.5	5.2		1.5	13.7							*
5	К. Алматы	ГБ Сарысай	1928			8.0			252	253	0.52	0.52	0.61	+2	1
6	К. Алматы	ГБ Медеу	1700			9		3.8	104	108				+8	1
7	Батарейка	ГБ Просвещенец	1569			10			55	57				+2	1
8	К. Алматы	ГБ Алматы қ.	1179			14			188	194	1.53	1.53	2.27	+6	1
9	Бугак	ГБ Бугак	1475			13			249	251				+3	0
10	У. Алматы	ГБ 1,1 км қ. жоғары	2654			4.0			316	310	13.8	18.7	7.13	-2	0
11	У. Алматы	ГБ Проходной ө. с. жоғары	1471			18			272	272				0	*
12	Кумбель	ГБ Устье	2150			8		1.8	67	69				+2	*
13	Проходная	ГБ Устье	1422			9			273	272	1.13	1.23	1.09	+1	*
14	Терисбугак	ГБ Устье	1362			9		1.5	214	215	1.05	1.08	1.08	+2	1
15	Каскелен	ГБ Каскелен	1133			15		1.5	276	278	4.53	4.64	5.09	+3	*
16	Турген	ГБ Таугурген	1054			12.0		6	117	120	13.3	16.01	14.83	+8	*
17	Есик	ГБ қ. Есик*	1279			10.0		1.6	168	169				+3	*
18	Талгар	Талгар	1199			13.0		2	309	310				+2	2
19	Улкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында	2500	6.2	2.9			7.0	88	95				+10	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«12» мамыр 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орташа таулы аймақта топырақтың алдын-ала ылғалдануы критикалық мәнге жақын.
	Күнгеі Алатауы	Жаңбыр, түнде және таңертең қатты, найзағай, бұршақ.
	Теріскей Алатау	Сел түзуші факторлардың сипаттамаларын талдау барысында, сел түзілу мүмкіндігі жауын-шашынның қарқындылығымен және ұзақтығымен анықталатынын көрсетеді.
	Жетісу Алатауы	Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орташа таулы аймақта топырақтың алдын-ала ылғалдануы критикалық мәнге жақын.
	Талас Алатауы	Кей жерлерде 9,0-дан 14,0 мм дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Түркістан	Талас Алатауы	Өткінші жаңбыр, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 3,0 мм дейін, күндіз 5,0 мм дейін), найзағай, бұршақ. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Шығыс	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр 3,0 мм дейін, күндіз кей жерлерде найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

Қазақстан	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын- шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Қазақстандық Алтай	

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қаупі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.